

VARA KOMMUN

Funktionshinderspolitisk policy inklusive hand- lingsplan 2016-2019

Antagen av kommunfullmäktige 2015-11-30, 99

Innehållsförteckning

Bakgrund	1
Definition	1
FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	1
Nationell handlingsplan	2
Förverkligande	3
Vara kommuns funktionshinders-politiska policy	3
Inriktningsmål	4
Förutsättningar	4
Konventionsartikel 8 – Medvetandegörande om situationen för personer med funktionsnedsättning	4
Konventionsartikel 9 – Tillgänglighet	4
Konventionsartikel 17 – Skydd för den personliga integriteten	5
Konventionsartikel 19 – Rätten att leva självständigt	5
Konventionsartikel 20 – Personlig rörlighet	5
Konventionsartikel 22 – Respekt för	5
privatlivet	5
Konventionsartikel 23 – Respekt för hem och familj	5
Konventionsartikel 24 – Utbildning	6
Konventionsartikel 25 – Hälsa	6
Konventionsartikel 26 – Habilitering och rehabilitering	6
Konventionsartikel 27 – Arbete och sysselsättning	7
Konventionsartikel 28 – Tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet	7
Konventionsartikel 30 – Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott	7
Genomförande	8
Konventionsartikel 4 – Allmänna åtaganden	8
Funktionshinderspolitiska policyns handlingsplan	8
Nämndernas ansvar	8
Operativa mål för samtliga nämnder	9
Kommunstyrelsen	10
Bildningsnämnden	11
Miljö- och byggnadsnämnden	11
Socialnämnden	12
Valnämnden	12

Bakgrund

I ett historiskt perspektiv har människor med funktionsnedsättning allt för ofta varit diskriminerade och utestängda från stora delar av samhällslivet. Detta då funktionshinder i stor utsträckning är en följd av brister i samhället. Därför är det genom samhällsförändringar möjligt att eliminera funktionshinder. I tätorter handlar mycket om hur gator, gångvägar etc. bör utformas för att människor med funktionsnedsättning, på ett säkert och komfortabelt sätt, ska kunna nå olika målpunkter inklusive kollektivtrafikens hållplatser och bytespunkter.

Dagens funktionshinderspolitik bygger på full delaktighet, jämlikhet och alla människors lika värde, en person med funktionsnedsättning ska inte betraktas som föremål för särskilda åtgärder utan ses som en medborgare med rättigheter och skyldigheter. Beaktande av de behov som människor med funktionsnedsättning har måste därför tas överallt i samhället. I samhällsplaneringen, bostadsbyggandet, utbildningsväsendet och på arbetsmarknaden, i socialförsäkringssystemet och kulturlivet. För att barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter som andra och kunna fullgöra sina skyldigheter krävs därför att samhället och den omgivande miljön är tillgänglig. Det gäller såväl den fysiska tillgängligheten som tillgänglighet till information och service, vård och stöd, kultur och fritidsaktiviteter¹.

Definition

Genom ett beslut 2007 i Socialstyrelsens terminologiråd är begreppen ”funktionsnedsättning” och ”funktionshinder” inte längre synonymer. ”Funktionsnedsättning” innebär en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga och kan uppstå till följd av sjukdom, annat tillstånd, medfödd eller förvärvad skada. Sådana sjukdomar, tillstånd eller skador kan vara av bestående eller av övergående natur.

”Funktionshinder” är den begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen.

Termen ”handikapp” utgår, förutom som en del i sammansättningar som exempelvis handikappförbund och handikapptolett o.s.v.²

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

År 2008 sade riksdagen ja till att Sverige skulle tillträda FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (SÖ 2008:26) och sedan den 14 januari 2009 gäller konventionen för Sveriges del. Denna konventions syfte är att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde.

¹ Prop. 1999/200

² Socialstyrelsens terminologibank, www.socialstyrelsen.se

Funktionshinderspolitisk policy inkl. handlingsplan. Sidan 2

Konventionen tillhör de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter, men den skapar inte i sig några nya rättigheter.

Konventionen fokuserar på icke-diskriminering och listar nödvändiga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna åtnjuta såväl medborgerliga och politiska som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Detta markeras genom att konventionen betonar betydelsen av att integrera frågor om funktionshinder som en väsentlig del i relevanta strategier för hållbar utveckling. Vidare uttrycker konventionen viss oro för att personer med funktionsnedsättning, trots olika instrument och åtaganden, fortsätter att möta hinder för deltagande som likvärdiga samhällsmedlemmar i alla delar av världen. Konventionen poängterar även betydelsen av individuellt självbestämmande och oberoende för personer med funktionsnedsättning, däribland friheten att göra egna val. Konventionen understryker vikten av tillgången till den fysiska, sociala, ekonomiska och kulturella miljön för personer med funktionsnedsättning. Vidare betonar konventionen tillgången till vård, omsorg och utbildning liksom till information och kommunikation för fullt åtnjutande av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Konventionens allmänna principer anges i artikel 3:

- a. Respekt för inneboende värde, individuellt självbestämmande, innefattande frihet att göra egna val samt enskilda personers oberoende,
- b. Icke-diskriminering,
- c. Fullständigt och faktiskt deltagande och inkludering i samhället,
- d. Respekt för olikheter och acceptering av personer med funktionsnedsättning som en del av den mänskliga mångfalden och mänskligheten,
- e. Lika möjligheter,
- f. Tillgänglighet,
- g. Jämställdhet mellan kvinnor och män,
- h. Respekt för den fortlöpande utvecklingen av förmågorna hos barn med funktionsnedsättning och respekt för funktionsnedsatta barns rätt att bevara sin identitet.

Föreliggande policy tar sin utgångspunkt i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fokuserar på, för kommunen, relevanta artiklar. Observera att ordet ”stat” i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i det här fallet åsyftar kommun.

Nationell handlingsplan³

Sveriges regering har i proposition 1999/2000:79, ”Från patient till medborgare”, uttryckt en nationell handlingsplan för funktionshinderspolitiken.

De nationella målen är:

- en samhällsgemenskap med mångfald som grund,
- att samhället utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet,
- jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionshinder.

³ Notera att den nationella handlingsplanen är daterad 1999/2000. Socialstyrelsens terminologibank ändrade begreppen år 2007.

Funktionshinderspolitisk policy inkl. handlingsplan. Sidan 3

Det handikappolitiska arbetet ska inriktas särskilt på:

- att identifiera och undanröja hinder för full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder,
- att förebygga och bekämpa diskriminering mot personer med funktionshinder,
- att ge barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder förutsättningar för självständighet och självbestämmande.

Enligt regeringens bedömning bör följande arbetsområden prioriteras under de närmaste åren:

- att se till att handikapperspektivet genomsyrar alla samhällssektorer,
- att skapa ett tillgängligt samhälle, samt
- att förbättra bemötandet

2011 presenterade regeringen en strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken i Sverige. Strategin bygger på den nationella handlingsplanen ”Från patient till medborgare”. Av strategin framgår att regeringen har genomfört den tredje och sista uppföljningen av nämnda handlingsplan. I samband med uppföljningen tydliggjorde regeringen att de nationella målen i handlingsplanen för funktionshinderspolitiken står fast.

Förverkligande

För att förverkliga konventionens artiklar måste funktionshinderperspektivet finnas med på alla nivåer i samhället och i alla verksamheter. Först då nås målet att människor med funktionsnedsättning har samma rättigheter och skyldigheter som andra. Den Funktionshinderspolitiska policyn bör vara ett levande dokument och de konventionsartiklar som ska följas bör behandlas och beslutas inom ramen för varje nämnds ansvarsområde. Kostnader till följd av policyns handlingsplan behandlas i anslutning till det gängse arbetet med verksamhets- och investeringsplan.

Vara kommuns funktionshinderspolitiska policy

Denna Funktionshinderspolitiska policy ska ses som en tolkning och precisering av Vara kommuns ambitioner på funktionshinderområdet

Policyn följer den struktur som finns i kommunens övriga styrdokument vad gäller målformuleringar och innehåller inriktningsmål som anger den riktning som kommunens politiker har angett. Inriktningsmålet bryts ner i effektmål för att sedan bli operativa mål, vilket anger vilka aktiviteter som ska ske.

Delar av tillämpliga konventionsartiklar återges i föreliggande policy.⁴

⁴ För artiklarna i sin helhet hänvisas till Sveriges internationella överenskommelser (SÖ 2008:26).

Inriktningsmål och effektmål är angivna i presens för att markera hur det ser ut när målet är uppnått.

Den Funktionshinderspolitiska policyn ska vara ett levande dokument i alla nämnder och regelbundet följas upp. Policyns handlingsplan ska följas upp årligen.

Inriktningsmål

- I Vara kommun ges alla invånare med funktionsnedsättning möjlighet till ett normalt och självständigt liv.

Förutsättningar

En viktig förutsättning för att uppnå målet om delaktighet på lika villkor är att konventionsstaterna aktivt arbetar för att öka medvetenheten om människor med funktionsnedsättning. Staterna måste också ta ansvar för att det finns effektiv medicinsk vård, behandling och rehabilitering. Andra viktiga förutsättningar är att tillgången till stöd och service garanteras och att det finns hjälpmedel som kan bidra till att personer med funktionsnedsättning kan bli mer oberoende i det dagliga livet.⁵

Konventionsartikel 8 – Medvetandegörande om situationen för personer med funktionsnedsättning

Konventionsstaterna åtar sig att vidta omedelbara, effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att höja medvetandet i hela samhället, däribland på familjenivå, om personer med funktionsnedsättning och för att främja respekten för deras rättigheter och värdighet.

Effektmål

- Medvetenheten om människor med funktionsnedsättning, deras rättigheter, behov och möjligheter har ökat i kommunen.

Konventionsartikel 9 – Tillgänglighet

För att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att leva oberoende och att fullt ut delta på alla livets områden, ska konventionsstaterna bl.a. vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning på lika villkor som andra får tillgång till den fysiska miljön. Även vidta åtgärder för att säkerställa tillgången till transporter, information och kommunikation samt innefattande informations- och kommunikationsteknik (IT). Ovanstående innefattar även andra anläggningar och tjänster som är tillgängliga för eller erbjuds allmänheten både i städerna och på landsbygden.

⁵ Prop. 1999/2000: 79 ”Från patient till medborgare” s. 21

Effektmål

- Tillgängligheten i den fysiska miljön och tillgången till information och möjlighet till kommunikation är hög för kommunens invånare, oavsett funktionsnedsättningar.

Konventionsartikel 17 – Skydd för den personliga integriteten

Konventionsstaterna åtar sig att alla personer med funktionsnedsättning har rätt till respekt för sin fysiska och psykiska integritet på lika villkor som andra.

Konventionsartikel 19 – Rätten att leva självständigt

Konventionsstaterna erkänner lika rätt för alla personer med funktionsnedsättning att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra personer.

Effektmål

Inom ramen för den kommunala verksamheten ges funktionsnedsatta kommuninvånare tillgång till samhällsservice och sådant personligt stöd som är nödvändigt för boende och deltagande i samhällslivet och för att förhindra isolering och avskildhet.

Konventionsartikel 20 – Personlig rörlighet

Konventionsstaterna ska vidta effektiva åtgärder för att säkerställa personlig rörlighet med största möjliga oberoende för personer med funktionsnedsättning.

Effektmål

Inom ramen för den kommunala verksamheten säkerställa funktionsnedsatta kommuninvånarens personliga rörlighet.

Konventionsartikel 22 – Respekt för privatlivet

Konventionsstaterna åtar sig bl.a. att ingen person med funktionsnedsättning utsätts för ett godtyckligt eller olagligt ingripande i sitt privatliv, familjeliv eller hem.

Konventionsartikel 23 – Respekt för hem och familj

Konventionsstaterna åtar sig bl.a. att säkerställa att barn med funktionsnedsättning har lika rättigheter i familjelivet. För att förverkliga detta ska konventionsstaterna lämna tidig och allsidig information, service och stöd till barn med funktionsnedsättning och deras familjer.

Effektmål

Oavsett funktionsnedsättning, främjas kommuninvånarnas möjligheter att leva familjeliv.

Konventionsartikel 24 – Utbildning

Konventionsstaterna åtar sig bl.a. att erkänna rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning. För att förverkliga denna rätt ska konventionsstaterna säkerställa att ändamålsenliga, individanpassade stödåtgärder erbjuds i miljöer som ger största möjliga kunskapsrelaterade och sociala utveckling.

Effektmål

- Alla kommuninvånare, oavsett funktionsnedsättning har lika möjligheter till utbildning vilken, så långt som möjligt, är integrerad i den ordinarie utbildningsverksamheten.

Konventionsartikel 25 – Hälsa

Konventionsstaterna åtar sig bl.a. att säkerställa tillgången till hälso- och sjukvårdsinsatser för personer med funktionsnedsättning. Det innebär t.ex. att staterna ska erbjuda samma utbud, kvalitet och standard avseende gratis eller subventionerad sjukvård samt kräva att hälso- och sjukvårdspersonal tillhandahåller vård av samma kvalitet som till andra.

Allmänt

Kommunens hälso- och sjukvårdsansvar omfattar personer med vissa insatser enligt socialtjänstlagen eller lag om stöd och service till vissa funktionshindrade⁶. Vidare omfattar kommunens hälso- och sjukvårdsansvar sjukvård i hemmet, så kallad hemsjukvård. Alla som har behov av kommunens hemsjukvård får tillgång till den enligt fastställda kriterier.

Effektmål

- Effektiv medicinsk vård och behandling inom kommunens ansvarsområden finns tillgänglig för alla kommuninvånare med funktionsnedsättning.

Konventionsartikel 26 – Habilitering och rehabilitering

Konventionsstaterna åtar sig bl. a. att vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska uppnå och vidmakthålla största möjliga oberoende, full fysisk, mental, social och yrkesmässig förmåga samt fullt inkluderande och deltagande i livets alla aspekter. Vidare ska konventionsstaterna främja tillgång till, kännedom om och användning av hjälpmedel och teknik.

Allmänt

Kommunen har ansvar för rehabilitering/habilitering för personer med vissa insatser enligt socialtjänstlagen eller lag om stöd och service till vissa funktionshindrade⁷ och för dem som har hemsjukvård.

⁶ Se Hälso- och sjukvårdslagen

⁷ Se Hälso- och sjukvårdslagen

Effektmål

- Den rehabilitering som erbjuds inom kommunens ansvarsområden ger alla kommuninvånare med funktionsnedsättning möjligheter att så långt som möjligt behålla sin självständighet och funktionsförmåga.

Konventionsartikel 27 – Arbete och sysselsättning

Konventionsstaterna åtar sig bl.a. att erkänna rätten till arbete för personer med funktionsnedsättning på lika villkor som för andra. Detta kan t ex ske genom att konventionsstaterna främjar möjligheter till anställning och befordran för personer med funktionsnedsättning samt hjälp att finna, erhålla, bibehålla och återgå till en anställning. Vidare genom att säkerställa att skälig anpassning på arbetsplatsen erbjuds.

Effektmål

- Förutsättningar finns för att alla kommunens invånare, oavsett funktionsnedsättning, har lika möjligheter till produktivt och inkomstbringande arbete.

Konventionsartikel 28 – Tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Konventionsstaterna åtar sig bl.a. att erkänna rätten för personer med funktionsnedsättning till en tillfredsställande levnadsstandard för sig och sin familj samt rätten att kunna åtnjuta social trygghet utan diskriminering.

Effektmål

- Förutsättningar finns för att alla kommunens invånare, oavsett funktionsnedsättning, har lika möjligheter till social trygghet och tillräckliga inkomster.

Konventionsartikel 30 – Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

Konventionsstaterna åtar sig bl.a. att erkänna rätten för personer med funktionsnedsättning att på lika villkor som andra delta i kulturliv, rekreations- och fritidsverksamhet samt idrott.

Effektmål

- Möjligheter och förutsättningar finns för alla kommunens invånare, oavsett funktionsnedsättning, att delta i kulturliv.

Effektmål

- Möjligheter och förutsättningar finns för alla kommunens invånare, oavsett funktionsnedsättning, att delta i rekreation och idrott.

Genomförande

Medlemsstaterna har det yttersta ansvaret för att konventionsartiklarna genomförs, att kunskap och forskning om funktionsnedsatta människors levnadsvillkor förs ut och att funktionshindersaspekterna beaktas i alla relevanta policy- och planeringssammanhang. Staterna har också ansvar för att det skapas en rättslig grund för åtgärder som leder till delaktighet, att den ekonomiska politiken verkar i samma riktning och att det sker en samordning av funktionshindersfrågorna nationellt. Betydelsen av att funktionshindersorganisationerna involveras betonas.⁸

Konventionsartikel 4 – Allmänna åtaganden

Konventionsstaterna åtar sig bl.a. att säkerställa och främja fullt förverkligande av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning utan diskriminering av något slag. Detta ska t.ex. ske genom att konventionsstaterna vidtar ändamålsenliga lagstiftningsåtgärder, genomför eller främjar forskning och utveckling, främjar utbildning för specialister och personal samt samråder och aktivt involverar personer med funktionsnedsättning genom de organisationer som organiserar dem.

Effektmål

- Information om levnadsvillkor för människor med funktionsnedsättning samlas och sprids för att öka möjligheten till ett självständigt liv för alla kommuninvånare med funktionsnedsättning.

Effektmål

- Delaktighet och jämlikhet för alla kommunens invånare, oavsett funktionsnedsättning, beaktas i alla relevanta sammanhang och åtgärder som krävs för att skapa lika möjligheter för alla prioriteras.

Funktionshinderspolitiska policyns handlingsplan

Av policyns handlingsplan framgår de operativa målen för nämnderna. Samtliga nämnder ska vara medvetna om handlingsplanen och använda den som stöd vid genomförandet av åtgärder.

Nämndernas ansvar

För att få kännedom om hur kommunen lever upp till den Funktionshinderspolitiska policyn får nämnderna i uppdrag att varje mandatperiod, efter respektive förvaltnings förutsättningar och redan befintligt material, genomföra en inventering utifrån den Funktionshinderspolitiska policyn.

⁸ Prop. 1999/2000: 79 s. 22, Konventionsartikel 4. 1 C och D

Funktionshinderspolitisk policy inkl. handlingsplan. Sidan 9

När inventeringen är gjord sammanfattas och kostnadsberäknas de åtgärder som bedöms viktiga att prioritera inom mandatperioden. Efter behandling och prioritering av åtgärderna i den egna nämnden inarbetas åtgärdsförslagen i ordinarie förslag till verksamhets- och investeringsplan.

Vara kommun har valt att lägga det övergripande ansvaret för funktionshindersfrågorna på kommunstyrelsen, då funktionshindersfrågorna liksom folkhälsofrågorna berör samtliga nämnder inom kommunen. Målet är att det ska leda till en helhetssyn och få ett tydligt genomslag i hela organisationen.

På tjänstemannanivån är Kansliavdelningen ansvarig för den Funktionshinderspolitiska policyn. När policyn fastställts ansvarar Kansliavdelningen för att uppföljningar görs och att en reviderad Funktionshinderspolitisk policy tas fram för nästa mandatperiod. Arbetet sker efter direktiv från kommunstyrelsen.

Under nedanstående rubriker framgår nämndernas ansvar för de operativa målen i den Funktionshinderspolitiska policyns handlingsplan. I anslutning till respektive mål anges aktuell konventionsartikel.

Operativa mål för samtliga nämnder

Artikel 8: ***Medvetandegöra om situationen för personer med funktionsnedsättning***

- Samtliga nämnden ska i början av mandatperioden informera ledamöter och personal om hur de berörs av den Funktionshinderspolitiska policyn.
- Samtliga nämnder ska en gång under mandatperioden genomföra utbildning i funktionshindersfrågor för ledamöter och personal.
- Samtliga nämnder ska årligen under mandatperioden föra dialog med Kommunala rådet för funktionshindrade (KRF) om hur man arbetar med sina respektive operativa mål.
- Samtliga nämnder ska tillhandahålla såväl skriftlig som muntlig information på ett tydligt och lättförståeligt språk. Informationen ska vara anpassad för målgruppen den vänder sig till.

Artikel 9: ***Tillgänglighet***

- Vid annonsering av kommunala arrangemang ska graden av tillgänglighet till lokalen anges.

Artikel 27: ***Arbete och hälsa***

- Förutsättningar ska skapas så att människor med funktionsnedsättning får samma möjligheter som andra till produktivt och inkomstbringande arbete hos kommunen som arbetsgivare.

Artikel 30: *Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott*

- Kommunen ska verka för att de som hyr kommunens lokaler erbjuder ledsagare till en person med funktionsnedsättning fri biljett till arrangemang.
- Kommunen ska se till att utbudet av rekreation och idrott vid kommunala badplatser, idrottsplatser och idrottshallar är tillgänglig för alla.

Kommunstyrelsen

Artikel 9: *Tillgänglighet*

- Kommunstyrelsen ska inventera och åtgärda alla enkelt avhjälpna hinder i kommunens inre och yttre miljöer under mandatperioden.
- Under mandatperioden ska kommunala miljöer inventeras avseende tillgänglighetskrav för personer med funktionsnedsättning och vid behov ska åtgärder vidtagas.
- Tillgänglighetsaspekten för alla berörda ska beaktas då fysiska miljöer planeras, utformas och byggs.
- Vara kommuns offentliga webbplatser ska följa WAI:s riktlinjer.⁹
- Årligen under mandatperioden följa upp att hörslinor och andra funktionsunderlättande hjälpmedel i kommunen är i gott skick.
- Löpande se till att yttrande inhämtas från KRF vid relevanta om- eller nybyggnationer eller vid andra betydande projekt, t ex gällande IT-system.
- Kommunstyrelsen ska under mandatperioden undersöka och åtgärda att tillgänglighetskrav för funktionsnedsatta personer tillämpas vid kommunal upphandling.

Artikel 27: *Arbete och hälsa*

- Under mandatperioden ska minst en särskild aktivitet genomföras som syftar till att öka anställningsgraden för funktionsnedsatta personer i kommunal verksamhet.
- Kommunen ska skapa förutsättningar så att människor med funktionsnedsättning får samma möjligheter som andra till produktivt och inkomstbringande arbete hos kommunen som arbetsgivare. Kommunen ska verka för att detta även gäller hos andra arbetsgivare.

⁹ WAI (Web Accessibility Initiative) är en internationell organisation som består av representanter från näringsliv, myndigheter och samhället i övrigt. WAI arbetar för att webben ska vara tillgänglig för så många som möjligt. EU:s medlemsländer har enats om att offentliga webbplatser ska följa WAI:s riktlinjer. Riktlinjerna omfattar endast tekniska aspekter.

Bildningsnämnden

Artikel 8: *Medvetandegöra om situationen för personer med funktionsnedsättning*

- Kunskap om funktionsnedsättning, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och FN:s standardregler ska ingå som en naturlig del i all kommunal undervisning.

Artikel 24: *Utbildning*

- Förskola och skola ska under mandatperioden förbättra sitt arbete med att göra anpassningar av verksamheten när så erfordras, för att undanröja hinder för barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning.
- Under mandatperioden ska kunskaperna om funktionsnedsättning och hur undervisningen kan utformas efter varje barns, elevs, vuxenstuderandes behov förbättras.
- Elever med funktionsnedsättning ska få tillgång till och kännedom om pedagogiskt material och hjälpmedel efter sina behov. Särskild uppmärksamhet ska ägnas utvecklingen av ny teknik inom verksamhetsområdet.
- Under mandatperioden genomföra åtminstone en särskild aktivitet med syfte att förbättra kunskapen om funktionsnedsättningar och bemötande av funktionsnedsatta elever, bland såväl elever som personal.

Artikel 30: *Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott*

- Kursutbud, kulturverksamhet, och kulturarrangemang ska i möjligaste mån vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Miljö- och byggnadsnämnden

Artikel 8: *Medvetandegöra om situationen för personer med funktionsnedsättning*

- Under mandatperioden ska information ges till förtroendevalda och berörd personal om innebörden i den Funktionshinderspolitiska policyn och kravet på tillgänglighet enligt Plan- och bygglagen

Artikel 9: *Tillgänglighet*

- Under mandatperioden särskilt informera nämnder, förvaltningar och verksamheter i kommunen om kraven om enkelt avhjälpna hinder enligt Plan- och bygglagen och dess föreskrifter.
- I förekommande fall inhämtas yttrande från KRF gällande tillgängligheten vid större, planerade om – och tillbyggnader samt när regler och riktlinjer för tillgängligheten utformas.

Socialnämnden

Artikel 23: *respekt för hem och familj*

- Människor med funktionsnedsättning bör ha möjlighet att leva med sina familjer. Kommunen ska vid behov tillhandahålla ändamålsenlig upplysning och rådgivning.

Valnämnden

Artikel 8: *Medvetandegöra om situationen för personer med funktionsnedsättning*

- Inför varje val tillse att lokaler som används är tillgängliga och att möjligheten till röstning utan insyn garanteras.